

Inhoud

	Voorwoord bij de FFPI-II	9
	Voorwoord bij de FFPI	II
I	Inleiding	12
1.1	De Five-Factor Personality Inventory II (FFPI-II): gebruiksdoel en meetpretentie	12
1.2	Uitgangspunten en ontstaansgeschiedenis	15
1.3	Samenhang met andere persoonlijkheidsvragenlijsten	16
1.4	Doelgroepen	17
1.5	Opleidingsniveau	19
1.6	Opbouw van de handleiding	19
2	Theoretische achtergrond	22
2.1	Het vijffactorenmodel van persoonlijkheidseigen- schappen (de Big Five)	22
2.2	Het AB5C-model van persoonlijkheidseigenschappen	25
2.3	Theorie en het psycholexicale paradigma	29
3	Testconstructie	30
3.1	De constructie van de itempool	30
3.2	De itemselectie	35
3.3	Correctie voor excentrisch schaalgebruik	39
3.4	Herziening van de antwoordschaal	40
4	Betrouwbaarheid	42
4.1	Beschrijving van de belangrijkste steekproeven	42
4.1.1	Volwassenen	42
4.1.2	Kinderen en adolescenten	51
4.2	Betrouwbaarheid op basis van inter-itemrelaties	55

4.2.1	Volwassenen, zelfoordelen	55
4.2.2	Adolescenten, zelfoordelen	55
4.2.3	Volwassenen, (gemiddelde) anderoordelen	62
4.3	Test-hertestbetrouwbaarheid	62
4.3.1	Volwassenen, zelf- of (gemiddelde) anderoordelen	65
4.3.2	Adolescenten, zelfoordelen	65
5	Validiteit	67
5.1	Dimensionaliteit en invariantie van de factorstructuur	67
5.1.1	Volwassenen, zelfoordelen	68
5.1.2	Adolescenten, zelfoordelen	71
5.1.3	Volwassenen, (gemiddelde) anderoordelen	73
5.2	Convergente validiteit	73
5.2.1	Correlaties met soortgenootvragenlijsten	73
5.2.2	Correlaties met overige persoonlijkheidsvragenlijsten	78
5.2.3	Correlaties met persoonlijkheidsstoornissen	83
5.3	Discriminante validiteit	88
5.3.1	Buitendiagonaalwaarden	88
5.3.2	Relatie met intelligentie	88
5.3.3	Relatie met persoonlijkheidsstoornissen	89
5.4	Verdere begripsvaliditeit	90
5.5	Criteriumvaliditeit	94
5.6	Relaties met geslacht, leeftijd en opleiding	98
6	Toepassing van de FFPI	100
6.1	Doelgroepen	100
6.2	Afname en instructie	101
6.3	Scoring	103
6.3.1	Factorscores	103
6.3.2	Ontbrekende itemscores	105
6.3.3	Schaalscores	105
6.4	Vereiste deskundigheid	106
6.5	Rapportage	106
6.5.1	Rapportage in termen van factorscores (dimensiescores)	107
6.5.2	Rapportage in termen van facetscores	110
6.5.3	Rapportage in termen van circumplexscores	115
6.6	Invloed van de antwoordschaal op de factorscores	117
6.7	Uitgewerkte voorbeelden	118

6.7.1	Voorbeeld 1: Persoonlijkheidsprofiel op basis van zelfoordeel en gemiddeld anderoordeel	119
6.7.2	Voorbeeld 2: Persoonlijkheidsprofiel op basis van FFPI-II en NEO-PI-R	121
7	Beschikbare normgroepen	125
7.1	Zelfoordelen	127
7.1.1	Volwassenen	127
7.1.2	Jongvolwassenen	129
7.1.3	Adolescenten	130
7.2	Anderoordelen	132
7.2.1	Over adolescenten	132
7.2.2	Over kinderen jonger dan 11 jaar	133
7.3	Zelfstandig ondernemers	133
	Verwijzingen	135
Bijlage 1	Overzicht van de kernbetekenis van de FFPI-factoren	143
	I Extraversie	143
	II Mildheid	143
	III Ordelijkheid	143
	IV Emotionele Stabiliteit	144
	V Intellectuele Autonomie	144
Bijlage 2	Instructie bij de FFPI-II	145
	A Bij zelf- of anderoordelen van volwassenen (vanaf 16 jaar)	145
	B Bij zelfoordelen van adolescenten (vanaf 11 jaar)	146
Bijlage 3	Interpretatie van de FFPI-facetscores (circumplexen)	147
	I x II	147
	I x III	148
	I x IV	149
	I x V	150
	II x III	151
	II x IV	152
	II x V	153
	III x IV	154
	III x V	155
	IV x V	156

Bijlage 4	Aanvullende interpretatie van de FFPI-factoren (per bipolair facet)	157
Bijlage 5A	Normgroep volwassenen, algemeen (zelfoordelen)	185
Bijlage 5B	Normgroep jongvolwassenen (zelfoordelen)	187
Bijlage 5C	Normgroep 17-jarigen (zelfoordelen)	189
Bijlage 5D	Normgroep 15-jarigen (zelfoordelen)	191
Bijlage 5E	Normgroep 13-jarigen (zelfoordelen)	193
Bijlage 5F	Normgroep 12-jarigen (zelfoordelen)	195
Bijlage 6A	Normgroep 15-jarigen (anderoordelen)	197
Bijlage 6B	Normgroep 13-jarigen (anderoordelen)	199
Bijlage 6C	Normgroep 10-jarigen (anderoordelen)	201
Bijlage 6D	Normgroep 7-jarigen (anderoordelen)	203
Bijlage 7	Normgroep zelfstandig ondernemers (zelfoordelen)	205

1.1 De Five-Factor Personality Inventory II (FFPI-II): gebruiksdoel en meetpretentie

De Five-Factor Personality Inventory II (FFPI-II) levert net als haar voorgangster de FFPI (Hendriks, Hofstee & De Raad, 1999a, 1999b) op efficiënte wijze iemands scores op vijf brede, bipolaire eigenschapsdimensies: *Extraversie*, *Mildheid*, *Ordelijkheid*, *Emotionele Stabiliteit* en *Intellectuele Autonomie*. Deze vijf dimensies, of factoren, komen voort uit het Nederlandse psycholexicale Big-Five-paradigma (De Raad, 2000; De Raad & Doddema-Winsemius, 2006). Iemands scores op deze vijf dimensies worden vastgesteld aan de hand van honderd korte gedragsmatig geformuleerde items. Het invullen van de FFPI-II kost gemiddeld genomen slechts circa 15 minuten tijd. De FFPI-II kan online worden afgenomen of op papier, met online scoring (handscoren is niet mogelijk). Voor volwassenen staan de items in de derde persoon enkelvoud (derdenperspectief), zoals *Is liefst alleen* en *Neemt de leiding*. Door deze vorm zijn de items te gebruiken voor zowel zelfbeoordeling als beoordeling van een targetpersoon door derden (anderbeoordeling). De instructie is geformuleerd in termen van *u* (zie bijlage 2). Voor zelfbeoordeling door adolescenten (vanaf 11 jaar) staan de items in de eerste persoon enkelvoud (*Ik ben liefst alleen*, *Ik neem de leiding*). De instructie bij deze versie is in termen van *je* en *jij* (zie bijlage 2). Bij de online afname van de FFPI-II kan gekozen worden welke versie wordt klaargezet: die voor volwassenen (geschikt vanaf 16 jaar) of die voor adolescenten. De FFPI-II kan worden gebruikt voor diagnostiek (beroepskeuzebegeleiding, geestelijke gezondheidszorg, schoolrijpeheidsinschatting) en voor wetenschappelijke onderzoeksdoeleinden. Met betrekking tot gebruik in selectiesituaties is nog te weinig bekend. Het benodigde opleidingsniveau is vmbo en respondenten moeten een normale beheersing hebben van de Nederlandse taal. De minimumleeftijd voor zelfbeoordeling is 11 jaar (leerlingen uit groep 8 van de basisschool). Ten aanzien van de maximumleeftijd voor zelfbeoordelen

geldt het criterium dat de respondent geestelijk zelfredzaam moet zijn. Voor beoordeling van anderen moet de respondent toch wel minimaal 16 jaar zijn. Daarbij moet men namelijk in staat zijn het derdenperspectief aan te nemen en dat is voor respondenten jonger dan 16 jaar waarschijnlijk nog iets te hoog gegrepen.

Hoewel hun benamingen anders kunnen doen vermoeden, zijn de vijf factoren van de FFPI-II tweepolig. *Extraversie* heeft bijvoorbeeld de tegenpool *Introversie*. Scores op de factoren kunnen dus variëren van positief (of hoog) tot negatief (of laag). Een positieve factorscore wil zeggen dat de desbetreffende persoon te karakteriseren valt in termen van gedragingen die positief met die factor, bijvoorbeeld *Extraversie*, samenhangen. Een negatieve factorscore geeft aan dat de desbetreffende persoon juist te karakteriseren valt in het tegenovergestelde, dus in termen van gedragingen die negatief met die factor samenhangen, in dit voorbeeld dus positief met *Introversie*.

De vijf factoren uit de FFPI-II en de betekenis van deze factoren worden hierna beschreven.

Extraversie beschrijft iemands mate van expressiviteit en energieniveau, vooral in de sociale context. Personen die positief scoren op deze dimensie, ofwel *extravert* zijn, uiten zich gemakkelijk en zijn spraakzaam en actief, vooral in interpersoonlijke relaties. Personen die negatief scoren op deze dimensie, ofwel *introvert* zijn, zijn liever alleen. Zij hebben veelal genoeg aan zichzelf en hun gedachten, zijn zwijgzaam en prefereren een toeschouwerrol boven actieve participatie in dingen.

Mildheid geeft aan hoe iemand met anderen omgaat. Personen die positief scoren op deze factor, ofwel als *mild* kunnen worden beschreven, zijn mild, verdraagzaam en vredelievend. Zij zijn gericht op samenwerking en het vinden van compromissen. Personen die negatief scoren op deze factor zijn eerder *bazig*, ruzieachtig en uit op eigenbelang. Zij zijn geneigd anderen als hun concurrenten te zien. Kort samengevat, geeft *Mildheid* aan of iemand sociaal betrokken is.

Ordelijkheid beschrijft hoe iemand met taken omgaat. Personen die positief scoren op deze factor, ofwel *ordelijk* zijn, doen de dingen op tijd en volgens plan. Zij zijn systematisch en nauwgezet. Personen met een negatieve score op deze factor, die als *onordelijk* kunnen worden beschreven, doen de dingen op het laatste moment. Zij zijn ongedisciplineerd en slordig en vergeten gemakkelijk wat ze nog moesten of wilden doen.

Emotionele Stabiliteit beschrijft iemands mate van bestendigheid tegen emotionele en fysieke prikkels, zoals (onverwachte) gebeurtenissen, indrukken, geluiden en tijdsdruk. Personen met een positieve score op deze factor, die *emotioneel stabiel* zijn, zijn kalm en evenwichtig en niet snel van hun stuk gebracht. Personen met een negatieve score op deze factor, die als *emotioneel instabiel* kunnen worden beschreven, zijn prikkelgevoelig en raken snel overmand door emoties.

Intellectuele Autonomie verwijst naar onafhankelijkheid in denken en beslissen. Personen met een positieve score op deze factor, die als *intellectueel onafhankelijk* kunnen worden beschreven, gaan op hun eigen oordeel af. Zij analyseren situaties en problemen en laten zich leiden door hun eigen waarnemingen. Personen met een negatieve score op deze factor, die als *intellectueel afhankelijk* kunnen worden beschreven, laten zich leiden door anderen en zijn geneigd zich in denken en doen bij de meerderheid aan te sluiten.

Naast het vaststellen van iemands scores op Extraversie, Mildheid, Oordelijkheid, Emotionele Stabiliteit en Intellectuele Autonomie kan met de FFPI-II met eenzelfde mate van betrouwbaarheid nog een verdere specificatie worden verkregen in termen van de voor die persoon meest kenmerkende eigenschappen (facetscores). Voor deze aanvullende informatie hoeven geen extra items te worden ingevuld. De FFPI-II is geschikt voor elke toepassing waarin men iemands persoonlijkheidsprofiel zou willen vergelijken met het profiel van een of meer anderen: met die van (a) een normgroep of andere referentiegroep, (b) het gemiddelde oordeel van een aantal goede bekenden van de beoordeelde persoon, (c) de partner, (d) de ideale leerling voor een bepaalde opleiding, (e) de ideale sollicitant voor een bepaalde functie, enzovoort. Een algemeen geldende regel is dat iemands profiel op de vijf factoren bij voorkeur wordt bepaald door te middelen over de oordelen van meerdere beoordelaars, al of niet inclusief het zelfoordeel van de beoordeelde persoon, ter verhoging van de betrouwbaarheid en validiteit van het profiel (Hofstee, 1994). Dit principe geldt uiteraard niet alleen voor de FFPI, maar evenzeer voor een profiel bepaald op basis van een andere persoonlijkheidsvragenlijst. Gaat het om belangrijke beslissingen over een persoon, dan dienen ook andere bronnen van informatie gebruikt te worden – bijvoorbeeld een tweede persoonlijkheidsinstrument, capaciteitentests, een gestructureerd interview of een beroepsinteressentest – om vast te stellen of de verkregen informatie uit de verschillende bronnen convergeert.

Onlangs hebben we de ankers van de antwoordschaal bij de items aangepast, zodat deze beter het bipolaire karakter ervan weergeeft (zie paragraaf 3.4). Een eerste reden was dat we de doelgroepen waarbij de FFPI kan worden afgenomen, wilden verbreden wat betreft de leeftijdsrange en het opleidingsniveau. Voor de jongste respondenten (uit groep 8 van de basisschool) en respondenten in de oudste leeftijdsgroep alsook respondenten met een relatief laag opleidingsniveau is het invullen van een vragenlijst nog niet zo vanzelfsprekend. Een zo duidelijk mogelijke antwoordschaal kan het invullen vergemakkelijken. Een tweede reden was dat een zo duidelijk mogelijke antwoordschaal de invultijd voor elke respondent bekort.

1.2 Uitgangspunten en ontstaansgeschiedenis

De FFPI komt voort uit de psycholexicale benadering van de persoonlijkheid (De Raad, 2000; Digman, 1989, 1990; Goldberg, 1993; John, 1990; John, Angleitner & Ostendorf, 1988). In deze benadering gaat men ervan uit dat alle belangrijke verschillen in gedrag hun neerslag vinden in de dagelijkse taal, met name (maar niet uitsluitend) in de vorm van abstracte woordvormen, zoals adjectieven (bijvoorbeeld uitbundig, wispelturig of zorgvuldig). Het meest toegankelijke en uitgebreide lexicon waarin dergelijke verschillen zijn terug te vinden, is het onverkorte woordenboek. In Nederland werd gebruikgemaakt van Van Dale Groot woordenboek der Nederlandse taal (Kruyskamp, 1970). Via clusterings door middel van principale componentenanalyse, of kortweg factoranalyse, van alle in dit domein gevonden persoonlijkheidsbeschrijvende termen (Brokken, 1978; De Raad, Mulder, Kloosterman & Hofstee, 1988; De Raad & Hoskens, 1990) tot een klein aantal samenvattende dimensies beogen onderzoekers die werken vanuit de psycholexicale benadering van persoonlijkheid, te komen tot een spaarzaam, maar toch zo volledig mogelijk, model voor het beschrijven van de belangrijkste verschillen in gedrag. Op basis van internationaal onderzoek ontstond er in de tweede helft van de jaren negentig van de vorige eeuw consensus dat vijf dimensies daarvoor een redelijk optimum vormen. Hoewel er in toenemende mate discussie gaande is of vijf dimensies niet te veel of juist te weinig zijn om internationaal repliceerbare, crossculturele, verschillen in persoonlijkheidseigenschappen samen te vatten (zie o.a. De Raad, 2000; De Raad & Van Heck, 1994; De Raad et al., 2010; Hofstee, 2003; Saucier, 2009), is het vijffactorenmodel ook heden ten dage nog het heersende model van persoonlijkheid.

De items van de FFPI-II wijken niet af van die uit de eerste versie, de FFPI. Met de FFPI hebben we vooral beoogd bestaande vragenlijsten te verbeteren wat betreft het type item dat zij doorgaans bevatten. Een groot aantal zaken die het de respondent lastig kunnen maken om antwoord te geven op de inhoud van de items en daarmee een bedreiging vormen voor de constructvaliditeit en betrouwbaarheid van de itemantwoorden (en dus de schaal- of factorscores), is zo veel mogelijk vermeden. Zo zijn voor de formulering van de FFPI-items moeilijke woorden en abstracte begrippen (adjectieven, zelfstandig naamwoorden) zo veel mogelijk gemeden, en worden er geen lange en gecompliceerde zinnen met specificaties of ontkenningen gebruikt (zie paragraaf 3.1; zie ook Hendriks, 1997).

1.3 Samenhang met andere persoonlijkheidsvragenlijsten

Ten opzichte van andere in Nederland veelgebruikte persoonlijkheidsvragenlijsten betekent de FFPI(-II) hetzij een aanvulling, hetzij een alternatief. Anders dan bijvoorbeeld bij de Nederlandse Persoonlijkheids Vragenlijst (NPV; Luteijn, Starren & Van Dijk, 1985, 2000) en de Amsterdamse Biografische Vragenlijst (ABV; Wilde, 1963) beoogt de FFPI expliciet dekking van het domein van eigenschappen te geven. Ten opzichte van de Amerikaanse NEO-PI-R (Costa & McCrae, 1985, 1992; Nederlandse vertaling: Hoekstra, Ormel & De Fruyt, 1996), die wel ter dekking van het domein werd ontwikkeld, is de FFPI spaarzamer. Waar bij de NEO-PI-R voor het verkrijgen van de specifiekere facetscores, ter aanvulling op de vijf domeinscores, een grotere verzameling (namelijk 240 in plaats van 60) items moet worden afgenomen, kunnen facetscores voor de FFPI(-II) worden berekend vanuit de vijf factorscores. Daar staat tegenover dat deze facetscores voor voorspeldingsdoeleinden geen toegevoegde waarde hebben, waar dat bij de NEO-PI-R-facetscores wel wordt geclaimd. FFPI-facetscores zijn uitsluitend bedoeld voor een specifiekere beschrijving van de persoon in termen van zijn of haar meest kenmerkende eigenschappen. Specifieke variantie buiten die van de vijf factoren hoort in het Big-Five-model echter ook niet thuis. Specifieke variantie naast die van de vijf factoren impliceert dat het model een groter aantal dimensies kent dan vijf (bij de NEO-PI-R zijn het er dertig). Daarmee doet men de spaarzaamheid van het Big-Five-persoonlijkheidsmodel teniet.

1.4 Doelgroepen

Volwassenen

De FFPI werd indertijd ontwikkeld, gevalideerd en genormeerd voor de normaal aanspreekbare persoon, in de leeftijd vanaf circa 16 jaar (Hendriks et al., 1999b). Voor ouderen hanteerden we het criterium dat zij zelfredzaam zijn, ofwel geestelijk in staat zelfstandig te functioneren. Dat criterium geldt ook voor de FFPI-II. De aanpassing van de antwoordschaal voor de FFPI-II vormt in dit verband een verbetering: waar de oorspronkelijke antwoordschaal bij de items vroeg om de mate waarin het item van toepassing werd geacht, loopt de herziene antwoordschaal van NEE! tot JA! Dit laatste past beter bij de belevingswereld van ouderen, zoals indertijd al bleek in onderzoek van Scheirs, Vingerhoets en Hendriks (1997) onder bewoners van bejaardentehuizen. Maar toen was de FFPI al genormeerd. We verwachten echter dat ook andere leeftijdsgroepen dan de oudste de herziene antwoordschaal als een lagere cognitieve belasting zullen ervaren, wat de betrouwbaarheid en validiteit van het instrument alleen maar ten goede kan komen.

Adolescenten

Onderzoek heeft uitgewezen dat de doelgroep voor zelfbeoordeling op de FFPI aan de onderkant kan worden uitgebreid met personen jonger dan 16 jaar en met kinderen in de laatste groep (groep 8) van het basisonderwijs. Met andere woorden, met de FFPI-II is het leeftijdsbereik voor toepassing van de FFPI aan de onderkant verbreed van 16- tot en met 11- tot 12-jarigen. Zo rond de leeftijd van 11 jaar zijn alle Big Five-factoren in zelfoordelen over persoonlijkheid goed te onderscheiden (Melvield, De Fruyt & Jarmuz, 1998). Recente bevindingen (zie paragraaf 4.2.2 en 5.1.2) wezen uit dat de FFPI(-II) op deze leeftijd in elk geval al voldoende betrouwbare en valide zelfoordelen oplevert voor gebruik van de scores voor onderzoeksdoeleinden op groepsniveau. Aan de ene kant zouden leerlingen uit groep 8 als (oudere) kinderen kunnen worden aangeduid, omdat ze nog op de basisschool zitten. Aan de andere kant zijn 11- tot 12-jarigen bijna (jonge) adolescenten, vroeger tieners genoemd (13 tot met 19 jaar). In de handleiding gebruiken wij voor leerlingen uit groep 8 in een enkel geval de aanduiding kinderen, zoals bij het beschrijven van de steekproeven (zie paragraaf 4.1.2). Maar waar het gaat om het beschrijven van de resultaten met betrekking tot de validiteit en betrouwbaarheid van hun zelfoordelen, hebben we leerlingen uit groep 8 systematisch onder het kopje adolescenten vermeld. We wilden ze niet als enige groep kinderen met zelfoordelen apart zetten. Daar komt bij dat de grens tussen kind zijn

en beginnende adolescentie in de huidige tijd met al z'n informatie op internet ook niet meer scherp valt te trekken. Tevens is het scharen van deze leeftijdsgroep onder adolescenten in overeenstemming met wat in de internationale literatuur op het gebied van de persoonlijkheidsontwikkeling gebruikelijk is (o.a. De Fruyt, Bartels, Van Leeuwen, De Clercq, Decuyper & Mervielde, 2006; Pullmann, Raudsepp & Allik, 2006). Bij het interpreteren van individuele profielen, althans die gebaseerd op zelfoordelen, moet bij de leerlingen uit groep 8 – gegeven hun ontwikkelingsniveau – met name ten aanzien van hun positie op Intellectuele Autonomie wel de nodige voorzichtigheid worden betracht. Voor hen is de betrouwbaarheid van Intellectuele Autonomie nog wat aan de lage kant (zie paragraaf 4.2.2). Deze bevinding zal gedeeltelijk te maken hebben met het feit dat items voor Intellectuele Autonomie de meest abstracte, dus meest moeilijke, items in de vragenlijst zijn. Ook bij volwassenen is de betrouwbaarheid van Intellectuele Autonomie doorgaans iets lager dan de betrouwbaarheid van de overige factoren. Een tweede belangrijke verklaring voor lagere betrouwbaarheid lijkt te zijn dat vooral ook aan Intellectuele Autonomie gerelateerd gedrag nog sterk in ontwikkeling is aan het begin van de tienerjaren, met alle gedragsinconsistenties van dien.

Kinderen

Onder kinderen verstaan we kinderen jonger dan 11 jaar. Bij deze doelgroep kan de FFPI-II alleen worden gebruikt voor het verzamelen van oordelen van anderen over hen (zie ook paragraaf 3.4 en 5.1.2). Voor het geven van zelfoordelen zijn zij te jong (Meijer, Egberink, Emons & Sijsma, 2008). De minimumleeftijd dat een kind moet hebben om zinvol beoordeeld te worden door bijvoorbeeld ouders of leraren (anderoordelen) ligt bij ongeveer 6 jaar. Het is de leeftijd waarbij de volledige Big-Five-structuur in de oordelen van de volwassenen is terug te vinden (Mervielde, Buyst & De Fruyt, 1995). Voor de leeftijdsgroep tussen de 6 en de 11 jaar sluit de FFPI(-II) aantoonbaar goed bij hun leven en gedrag aan. Slotboom en Elphick (1997) vroegen ouders van 3-, 6-, 9- en 12-jarigen de 100 items op geschiktheid voor het beschrijven van hun kind te beoordelen. Het percentage FFPI-items dat meer dan 10% van de ouders als onbruikbaar voor dat doel beoordeelde, was 35% van de items in het geval van 3-jarige kinderen, 6% van de items in het geval van 6-jarige kinderen en 0% van de items in het geval van 9-jarige kinderen en 12-jarige kinderen. Wij verwachten daarom dat de FFPI-II geschikt is voor het bepalen van het persoonlijkheidsprofiel van kinderen tussen de 6 en de 11 jaar, mits het gaat om beoordeling door volwassenen. De bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid van

de factorscores (zie paragraaf 4.2.3) en de mate van invariantie van de factorstructuur van de FFPI-II (zie paragraaf 5.1.3) bij anderoordelen van volwassenen over kinderen tussen 6 en 11 jaar leveren daarvoor ook empirische steun. Ook dan blijkt de betrouwbaarheid van Intellectuele Autonomie echter nog wat aan de lage kant (.71), althans voor zover nu bekend, wat tot voorzichtigheid noopt bij de interpretatie van de score van een kind op deze factor. Voor de overige vier factoren lijkt de betrouwbaarheid van de beoordeling ruim voldoende ($\geq .80$). Aanvullend onderzoek naar de psychometrische kwaliteiten van de FFPI-II voor (anderoordelen over) kinderen jonger dan 11 jaar, is echter gewenst.

Patiënten

De FFPI-II is geschikt voor gebruik bij somatische en ambulant-klinische patiënten. Wel bleek het nodig een uitgebreidere instructie te gebruiken dan oorspronkelijk bij de FFPI werd gegeven (zie paragraaf 5.1.1). Deze uitgebreidere instructie is nu tot standaard verheven (zie bijlage 2). Zij heeft ten doel de respondent duidelijk te maken dat gevraagd wordt naar karakteristiek gedrag: naar zijn of haar eigenschappen, zoals deze zich in de loop der jaren kenbaar hebben gemaakt, los van tijdelijke fysieke of geestelijke beperkingen. Voor patiënten hebben we echter nog geen aparte normering. Zij kunnen voorlopig alleen vergeleken worden met de algemene normgroep volwassenen.

1.5 Opleidingsniveau

De FFPI-II is geschikt voor afname bij respondenten op vmbo-niveau en hoger. Daarbij moeten we aantekenen dat een jonge leeftijd en een laag opleidingsniveau elkaar versterken wat betreft een mogelijk niet-optimaal begrip van de items. Bij deze combinatie van factoren moet men bedacht zijn op een mogelijk beperkte mate van validiteit en betrouwbaarheid van het persoonlijkheidsprofiel.

1.6 Opbouw van de handleiding

Hoofdstuk 2 gaat in op de theoretische achtergrond van de FFPI-II. In dit hoofdstuk komen het psycholexicale paradigma en het uit dit paradigma voortgekomen Big-Five-model van eigenschappen aan bod. Ook wordt ingegaan op het domeinspecifiekere Abridged Big-Five Circumplex-model (AB5C-model; Hofstee & De Raad, 1991), op basis waarvan de meeste items voor de itempool voor de FFPI(-II) werden geschreven.

Hoofdstuk 3 behandelt de eigenlijke constructie van de FFPI(-II). Daarnaast gaan we in op de recente herziening van de antwoordschaal bij de items.

Hoofdstuk 4 geeft informatie over de betrouwbaarheid van de FFPI(-II). We beschrijven eerst de kenmerken van de belangrijkste steekproeven waarvan gegevens over de betrouwbaarheid en validiteit voor deze handleiding bij de FFPI-II beschikbaar waren. Daarna komen de interne consistentiebetrouwbaarheid (paragraaf 4.2) en de test-her-testbetrouwbaarheid (paragraaf 4.3) aan bod bij zelfbeoordeling en bij beoordeling door derden.

Hoofdstuk 5 betreft de validiteit van de FFPI(-II). Dit hoofdstuk bevat informatie over de dimensionaliteit van het instrument in de verschillende steekproeven en de mate waarin de factorstructuur invariant is, bij zelfbeoordeling en bij beoordeling door derden. Andere vormen van constructvaliditeit waarover we informatie verstrekken, zijn de convergente validiteit, de discriminante validiteit, criteriumvaliditeit en de relaties met geslacht, leeftijd en opleiding.

Hoofdstuk 6 gaat over de toepassing van de FFPI-II. Daarin komen aan de orde: de doelgroepen, afname en instructie, de wijze van scoren en de vereiste deskundigheid. Tevens wordt in dit hoofdstuk het onderscheid toegelicht tussen factorscores, facetscores en circumplexscores. Met betrekking tot de factorscores gaan we in op hun absolute en normgerichte interpretatie. Vervolgens geven we nog twee uitgebreide voorbeelden.

Hoofdstuk 7, ten slotte, gaat in op de beschikbare normgroepen. Er zijn normgroepen voor zelfoordelen (van volwassenen en van adolescenten) en normgroepen voor anderoordelen (van volwassenen over adolescenten en over kinderen jonger dan 11 jaar). Deze normgroepen vormen referentiegroepen: algemene of specifiekere groepen waarmee men iemands scores op de FFPI-II zou willen vergelijken. Aan de normering wordt nog gewerkt, met name aan aanvullende normgroepen voor anderoordelen (alle doelgroepen), voor zelfoordelen van adolescenten en voor zelfoordelen van klinische patiënten. Met betrekking tot zelfoordelen bevat de handleiding nu normtabellen voor (a) een algemene steekproef volwassenen in de leeftijdsrange van 16 tot en met 91 jaar, (b) jongvolwassenen in de leeftijdsrange van 20 tot 30 jaar, (c) gemiddeld 17-jarigen (5^e leerjaar voortgezet onderwijs), (d) gemiddeld 15-jarigen (3^e leerjaar voortgezet onderwijs), (e) gemiddeld 13-jarigen (1^e leerjaar voortgezet onderwijs) en (f) gemiddeld 12-jarigen (groep 8 van het basisonderwijs). Met betrekking tot anderoordelen zijn er normtabellen voor oordelen van volwassenen over (a) gemiddeld

15-jarigen (3^e leerjaar voortgezet onderwijs), (b) gemiddeld 13-jarigen (1^e leerjaar voortgezet onderwijs), (c) gemiddeld 10-jarigen (groep 6 van het basisonderwijs) en (d) gemiddeld 7-jarigen (groep 3 van het basisonderwijs). Daarnaast is er een normtabel voor het bedrijfsleven.